

ВОЈНО ДЕЛО

ОПШТЕВОЈНИ ТЕОРИСКИ ЧАСОПИС

БРОЈ 2

ФЕБРУАР 1954

ГОДИНА VI

Генерал-потпуковник **БОКО ЈОВАНИЋ**

ЦИЉ И ЗНАЧАЈ СЕПТЕМБАРСКОГ МАНЕВРА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ НАРОДНЕ АРМИЈЕ

Војни маневри, као највиши степен мирнодопске обуке старешинског кадра и армије у цјелини, могу се изводити са разним циљевима. Начелно, њихова основна намјена састоји се у томе да се провјери обученост и борбена способност ангажованих јединица и старјешина, да се кроз то испита како су извршене мирнодопске припреме, да се уоче организациски и формациски недостаци и тешкоће које се у свакодневном мирнодопском раду не могу уочити, да се стекну многобројна искуства под условима који су најприближнији ратним и да се старјешине и јединице навикну на заједнички рад у оквиру већих здружених јединица. Другим ријечима, на маневрима се провјерава читава припрема војске, а они истовремено претстављају и најбољу школу за даље подизање и усавршавање те припреме.

На маневрима се могу провјеравати и извјесне оперативне или стратегиске концепције, затим испитивати неки важни операциски и стратегиски правци, испробавати ново наоружање и његов утицај на карактер борбених дејстава, итд.

Међутим, маневри се могу изводити и из политичких разлога, било са циљем да се армија што боље репрезентује, било да се врши неки политички притисак у самој земљи или ван ње, што је својствено земљама са агресивним намјерама, као и оним земљама у којима се војска појављује као средство за одржавање на власти бирократске владајуће класе.

Септембарски маневар јединица Загребачке војне области — како се то види из наредбе Врховног команданта за организацију маневра — извођен је „у циљу даљег јачања одбранбених снага ФНРЈ и провјере бојне готовости јединица ЈНА“.

Да би се тај циљ постигао, руководство за организацију маневра имало је основни задатак да створи све услове за најреалније

и најобјективније провјеравање бојне готовости Армије, како би се на маневру стекло што више искустава за даље јачање наших оружаных снага. Том организацијом требало је ријешити слиједећа основна питања:

Прво, одредити састав и наоружање јединица на маневру. Познато је да се ратна армија састоји већином од обвезника и од резервног старјешинског кадра (официра и подофицира), тако да између резервног и кадровског састава Армије нормално постоје знатне разлике у обучености, дисциплини, издржљивости, итд. То значи да је требало формирати дио ратне армије да би се што реалније могла испитати њена борбена готовост. Због тога су јединице, које су учествовале на маневру, имале око 75% резервног борачког састава и преко 20% резервног официрског кадра.

Иако наша Армија има богата ратна искуства, ипак су њена искуства из руковања савременом техником била много скромнија. А пошто је наша Армија сада наоружана новом техником, израђеном у нашим фабрикама или добијеном са стране, и пошто добија све новију и савременију технику, то је за провјеру готовости требало испитати њену способност руковања том новом, савременом техником. Због тога су јединице које су имале главне задатке на маневру биле потпуно наоружане новом техником.

Друго, требало је створити такве услове за дејство јединица на маневру у каквим ће оне живјети и радити за вријеме рата и тежити да ти услови буду што приближнији стварним ратним условима. Пошто у савременом рату на земљи и у ваздуху учествују сви родови и видови војске и све одговарајуће службе, требало је, прије свега, створити такве услове који ће омогућити стварну организацију садејства родова и служби и авијације. А провјерити борбену способност Армије значи испитати умјешност руковођења различитим родовима и службама и цјелисходног усклађивања њиховог дејства. Због тога су у Септембарском маневру учествовали сви родови и службе, заједно са авијацијом, укључујући ту и ваздушнодесантне трупе и коњицу.

Обично се на маневрима проигравају двије основне радње — напад и одбрана, једна страна напада, друга се брани. При томе се напад може комбиновати са форсирањем ријеке, гоњењем, итд., што се већ сматра сложенијим условима. Међутим, савремени рат је маневарски, динамичан. Дејства се у њему брзо мијењају, преплићу. Јединице често морају на једном правцу да нападају, а истовремено на другом да се бране, затим да прелазе из одбране у напад и обратно и да уз то врше многобројне друге радње. Провјерити бојну готовост Армије, значи испитати њену сналажљивост и умјешност у таквим сложеним условима савременог рата. Зато су за Септембарски маневар створени такви услови који су омогућили да се дејства одликују динамичношћу, јер су јединице, у једном кратком временском размаку, вршиле низ различитих дејстава. Тако је, на пример, „плава“ страна вршила напад на заштитничке снаге „црвених“, напад и на маневарску и на позициску одбрану, а у оквиру

ових радњи форсирање ријеке из покрета и гоњење; затим је прешла у маневарску одбрану, док су поједине јединице у склопу ове одбране водиле борбу у окружењу, пробијале се из окружења, водиле борбу против ваздушних десаната, итд. „Црвена“ страна вршила је још и марш, пребацивањем преко ријеке, итд.

Рад команди, штабова и свих старјешина у једном маневарском, динамичном рату мора се одликовати брзином, експедитивношћу и најрационалнијим коришћењем расположивог времена. Због тога је командама и штабовима на Септембарском маневру остављано мало времена за организациони процес. Тежило се не само да се провјери њихова умјешност у руковођењу јединицама у тежим, сложенијим условима, већ и то да они сами уоче и схвате шта значи сваки минут времена у тако динамичним дејствима и невјероватно брзим промјенама ситуације.

Савремени рат захтијева утрошак огромних количина хране, муниције и других борбених средстава. Зато је на нашем маневру пружена прилика свим командама, старјешинама и војницима да осјете сву важност функционисања позадинске службе, а нарочито саобраћаја не само у борбеној зони, већ и у дубљој позадини.

Наш рат, уколико и када до њега дође, биће одбранбени рат. У њему неће учествовати само Армија, већ читав народ. У позадини агресора народ ће организовати партизанске одреде. Због тога је и на последњем маневру, у позадини „плавих“, дејствовало неколико партизанских одреда. Тежило се да се провјери умјешност садејства регуларних јединица са партизанским снагама и обратно — партизана са регуларним трупама.

Треће, на маневру је требало исто тако обезбједити самостално одлучивање играјућих. Док су на нашем маневру 1949 године, који је био полупоказног карактера, одлуке играјућих и читава динамика маневра биле унапријед разрађене (јер је било постављено да се рад играјућих команди и старјешина путем логичних супозиција о дејству суседа или непријатеља прилагоди већ разрађеним одлукама руководства, уколико би њихове одлуке од њих отступале у већој мјери), дотле су читава организација Септембарског маневра и начин руковођења маневром постављени тако да се обезбједи слободно и самостално одлучивање играјућих и да се динамика маневра одвија према стварном раду једне и друге стране. Сав неутрални апарат имао је основни задатак да реално цијени рад и једне и друге стране и да на основу тога рада објективно регулише динамику боја.

Као што се види, услови у којима су дејствовале наше јединице на маневру били су сложени и тешки. Али, да ли су услови рата лакши? Зато је основни циљ маневра био да се објективно и свестрано уоче и оцијене све добре и лоше стране припреме Армије и да се стекне што више искустава за даље јачање наших оружаних снага.

Какви су резултати Септембарског маневра? Каква је бојна готовост наше Армије? То се може најбоље видјети из слиједећих

ријечи Врховног команданта, друга Тита, који је цијело вријеме пратио извођење маневра:

„Мене је највише... изненадило, и то угодно, оно јединство, она цјеловитост Армије на маневрима у којој је било скоро 75% резервиста. Био сам под невјероватно дубоком импресијом тога јединства, јер се рад кадровика није могао разликовати од рада резервиста и обратно. То је било прво велико изненађење за све нас који смо од почетка стварали ову Армију — то нас је напајало поносом.

Друго што је на нас оставило снажан утисак био је онај невјероватни елан који се на маневру изразио, иако сте, као што знамо, од самог почетка имали веома велике тешкоће и због маршева, и неспавања, и због кише, блата и другог. Тај елан и упорност осјећао се до задњег часа, до завршетка маневра, код свих јединица наше Армије које су на маневру учествовале.

Треће што ме је врло угодно изненадило, а што мислим да упутим на адресу свих оних који су говорили супротно, разумије се неки са злом намјером, а неки збиља неупућени мислећи да је тако, била је способност овладавања техником. Наши људи су у пуној мјери овладали техником, и то тако да нам на томе могу завидјети многе модерне савремене армије...

...Ја сам већ видјео маневре и давно прије, али морам да вам кажем да сам био угодно изненађен гледајући цјелину замисли и извођења те замисли на овом маневру. Нарочито ме је угодно изненадило то што овдје није све ишло онако из центра, него се дала и властита иницијатива командантима јединица, у чему се збиља показала невјероватна сналажљивост и повезаност“.

На маневру су избили на видјело и многи недостаци како по питању обуке, тако и по питању командовања, везе, рада штабова, снабдијевања, саобраћаја, формације, и других проблема. Маршал Тито каже: „Али нема такве армије која при оваквим маневрима не би имала извјесне недостатке. Маневри зато и јесу да би се недостаци отклонили и да би се послѣје могли исправити. Они се због тога и одржавају, они су школа Армије“...

Од посебног значаја је чињеница да су команде и читав старјешински кадар сваким даном маневра све боље и успјешније обављали своју дужност. То говори о великој способности нашег кадра да брзо учи, да правилно уочава своје недостатке и да их брзо исправља.

Велики значај Септембарског маневра је и у томе што је он дао богат материјал за побољшање и употпуњавање читаве мирнодопске припреме наше Армије. Задатак је да се та искуства са маневра среде и примењују у даљим припремама наших јединица.

Септембарски маневар је још једанпут показао високу борбену способност наше Армије. И ових дана, када се поново на нашим границама звецка оружјем, Армија ће, ако то буде потребно, знати да чува и брани права и слободу своје земље и свога народа.